

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 14 maja 2021 r.

BADK.DPK.133.69.2021 MKo

P10-27/21	Data wpływu petycji 3 marca 2021 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 12 maja 2021 r.

KODEKS KARNY

TEMAT

**ZAMIANA KATEGORII CZYNU ZABRONIONEGO W ART. 196
Z WYSTĘPKU NA ZBRODNIĘ.**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 196 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, w celu zamiany kategorii czynu zabronionego przewidzianego w tym przepisie z występku na zbrodnię.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji postuluje zmianę art. 196 Kodeksu karnego poprzez nadanie mu nowego brzmienia: „Kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych bądź publicznie pochwała demolowanie tego typu miejsc podlega karze ograniczenia wolności od 3 do 5 lat.”.

W uzasadnieniu autor petycji podniósł, że obecnie społeczeństwo podchodzi swobodnie do obrazy uczuć religijnych. Bardzo często w przekazach medialnych zauważyć można incydenty związane z deptaniem wizerunku objętego kultem religijnym, tworzeniem karykatur z obrazów objętych kultem religijnym, publiczne pochwalanie demolowania świątyń oraz robienie parodii z wydarzeń religijnych np. ukrzyżowania Jezusa Chrystusa.

W opinii wnoszącego petycję nowe brzmienie art. 196 Kodeksu karnego spowoduje, iż obraza uczuć religijnych przestanie być tylko występkiem, a stanie się zbrodnią.

STAN PRAWNY:

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., w art. 9 stanowi, iż każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania; prawo to obejmuje wolność zmiany wyznania lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne.

Deklaracja o eliminacji wszelkich form nietolerancji i dyskryminacji z powodu religii lub przekonań uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ z dnia 21 listopada 1981 r., w art. 1 wskazuje, że każda osoba będzie miała prawo do wolności myśli, sumienia i religii. Prawo to będzie obejmowało wolność wyznawania religii bądź jakichkolwiek przekonań według własnego wyboru, jak również wolność manifestowania swojej religii lub przekonań - indywidualnie lub we wspólnocie z innymi, publicznie lub prywatnie – w modlitwie, obrzędach, praktykach i nauczaniu.

Konstytucja RP z dnia 27 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 53 ust. 1 stanowi, że każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.

Wolność religii obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii przez uprawianie kultu, modlitwę, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie. Wolność religii obejmuje także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się znajdują (art. 53 ust. 2).

Przywołując przepisy Konstytucji stanowiące o wolności sumienia i religii należy również zwrócić uwagę na art. 54 Konstytucji stanowiący o wolności wypowiedzi. Powszechnie przyjmuje się, że swoboda ta stanowi podstawę demokratycznego państwa prawa, chroniąc jednocześnie pozostałe swobody konstytucyjne – wolność zgromadzeń, praktyk religijnych, prasy czy wyborów, które bez wolności wypowiedzi nie mogłyby istnieć.¹

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.) w art. 23 nie zawiera definicji dobra osobistego, a jedynie w art. 23 k.c. wskazuje iż dobra takie jak zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i realizatorska pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Zgodnie natomiast z najbardziej powszechną i uznaną przez doktrynę definicją, dobrami osobistymi są „powszechnie uznane w społeczeństwie wartości niemajątkowe związane ściśle z osobą człowieka i będące przejawami godności osoby ludzkiej”.² Jednocześnie należy jednak mieć na uwadze, iż katalog dóbr osobistych zawarty w powyżej cytowanym przepisie nie jest zupełny.

Istnieją bowiem także inne dobra osobiste oprócz tych wskazanych w art. 23 k.c. Stwierdzić należy, iż takimi dobrami osobistymi będą również uczucia religijne.

Zgodnie z art. 24 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła

¹ S. Kotas, P. Lewandowska, Ochrona uczuć religijnych a wolność wypowiedzi, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2017.

² P. Machnikowski, Kodeks cywilny. Komentarz, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2016, s. 58.

oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.) w art. 7 dzieli przestępstwa na dwie grupy zbrodnie i występki. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą, a występkiem czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5 000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Kodeks karny w rozdziale XXIV normuje odpowiedzialność za przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania.

Odpowiedzialności karnej podlega ten kto ogranicza człowieka w przysługujących mu prawach ze względu na jego przynależność wyznaniową albo bezwyznaniowość. Ponadto kto złośliwie przeszkadza publicznemu wykonywaniu aktu religijnego kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej również podlega karze. (art. 194 i 195).

Zgodnie natomiast z art. 196 Kodeksu karnego kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

INFORMACJE DODATKOWE:

Podstawą podziału na zbrodnie i występki jest społeczna szkodliwość, a w konsekwencji – zagrożenie karą; chodzi tu o zagrożenie ustawowe. Przy ocenie, do której grupy przestępstwo należy, nie bierze się zatem pod uwagę wysokości kary faktycznie wymierzonej sprawcy. Zaliczenie danego czynu do zbrodni lub występku nie ulega zmianie na skutek modyfikacji wysokości kary, np. w wyniku jej nadzwyczajnego obostrzenia lub złagodzenia.

Dla określenia, czy dane przestępstwo stanowi zbrodnię, istotna jest dolna granica ustawowego zagrożenia. Zbrodnią jest czyn zabroniony, za którego popełnienie przewidziana jest tylko kara pozbawienia wolności, i to na czas nie krótszy niż 3 lata, lub kara surowsza (25 lat pozbawienia wolności, kara dożywotniego pozbawienia wolności, np. art. 134, 148 § 1, 2 i 3, art. 280 § 2 k.k.).

Natomiast występki ustawodawca określił przez wskazanie górnej granicy

ustawowego zagrożenia, która ma przekraczać odpowiednio, w zależności od rodzaju kary: 30 stawek dziennych grzywny lub w przypadku czynów stypizowanych poza Kodeksem karnym, zagrożonych karą grzywny określoną kwotowo – 5 000 zł, miesiąc ograniczenia lub pozbawienia wolności. Definicja występku w Kodeksie karnym w brzmieniu obowiązującym do 1.07.2015 r. nie była pełna, ponieważ nie uwzględniała granicy zagrożenia przy grzywnie orzekanej kwotowo. Nadal jednak mogą pojawiać się wątpliwości co do charakteru czynów zabronionych zagrożonych karą grzywny bez wskazania jej górnej granicy. W literaturze zdaje się dominować trafny pogląd, że jeśli zagrożenie karą w dolnej granicy nie pozwala na przyjęcie, iż czyn jest zbrodnią, w górnej granicy zaś – iż jest wykroczeniem – należy uznać go za występki.³

Zauważyć również należy, że z przeprowadzonej analizy spraw sądowych rozpoznawanych o przestępstwo z art. 196 k.k. w latach 2003–2016 dokonanej przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości w 2017 r. wynika, że uregulowania prawne zawarte zarówno w kodeksie cywilnym dotyczące ochrony dóbr osobistych, jak również te wynikające z art. 196 k.k., dają możliwość skutecznej ochrony uczuć religijnych.

W szczególności wnioski ten wynika z przeprowadzonych badań akt spraw karnych, gdzie sprawcy czynu niedozwolonego niejednokrotnie z zamiarem bezpośrednim dokonywali zniszczeń wizerunków świętych bądź też zakłócili spokojny przebieg obrzędów czy też dokonywali znieważenia miejsc kultu. W każdym przypadku działania policji (podejmowane niejednokrotnie z urzędu) pozwoliły na skuteczne ujęcie sprawcy zdarzenia, a zebrany materiał dowodowy umożliwił przedstawienie zarzutu oraz wniesienie aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego do sądu.

Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z dnia 7 czerwca 1994 r., sygn. akt K 17/93, stwierdził, iż uczucia religijne, ze względu na ich charakter, podlegają szczególnej ochronie prawa. Są one bowiem bezpośrednio powiązane z wolnością sumienia i wyznania, co stanowi wartość konstytucyjną. Dlatego też działania naruszające uczucia religijne mogą być przedmiotem zakazu ustawowego także wówczas, gdyby były podejmowane za pomocą środków służących realizacji wolności słowa.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

³ M. Budyn-Kulik, Komentarz do art. 7 Kodeksu karnego, LEX/el., 2021.